

دیباچه

سال‌ها پس از زیستن با *تاریخ بیهقی* و تصحیح و شرح آن (با همکاری استاد دکتر محمدجعفر یاحقی) سپس هم خواندن آن با هزاران نفر در داخل و خارج کشور از طریق فضای مجازی (کانال تلگرامی درسگفتارهای بیهقی و صفحه تاریخ بیهقی به روایت مهدی سیدی در کست‌باکس) و شنیدن اظهارات و راهنمایی‌های شنوندگان ارجمند؛ حاصل شنیده‌ها و پیشنهادهای را در ویرایش نوین *تاریخ بیهقی* در چاپ ششم اعمال و منتشر کردیم. پس از آن هم دیگر بار آن را خواندم (طی حدود ۱۴۰ جلسه) و اظهارات شنوندگان ارجمند را که تعدادشان به بیش از ۱۰ هزار نفر در کل جهان رسیده بود با گوش شنوا شنیدم.

زمانی که خوانش دوم *تاریخ بیهقی* هم به پایان رسید از اینکه پس از حدود ۷ سال (از مهر ۱۳۹۷ تا تیر ماه ۱۴۰۴) همنوایی و همدلی بخواهم با این جمع علاقه‌مند بدرود بگویم دلگیر بودم؛ بدین جهت درصدد برآمدم که بخش‌های خواندی‌تر این دُرّ گرانبهای زبان و ادب فارسی را به‌گزین و منتشر کنم؛ کتاب حاضر حاصل آن گزینش است.

بر خوانندگان *تاریخ بیهقی* دانسته است که ما (سیدی و یاحقی) پیش‌تر از این هم دو گزینش و گزارش از *تاریخ بیهقی* داشته‌ایم که اولین آن (با نام *دیباچه‌ی خسروانی*) حدود ۳۰ سال پیش عمدتاً برای دانشجویان رشته زبان و ادبیات فارسی (با ملاحظات لازم) تدوین شده است. ثانیاً در آن زمان (که هنوز تصحیح خود ما انجام نشده بود) اساس و مبنای کار ما *تاریخ بیهقی* تصحیح زنده‌یاد دکتر علی‌اکبر فیاض بود. دومین گزیده ما هم (با نام *دیباچه‌ی زربفت*) هرچند بر اساس تصحیح و شرح خودمان بوده، باز هم مخاطب اصلی آن دانشجویان و دانشگاہیان بوده‌اند. در حالی که *تاریخ بیهقی* خوانندگان و دوستداران غیر دانشگاهی بسیاری دارد که آن را با جان دل برای لذت بردن و اعتلای دانش خویش می‌خوانند؛ نه برای گرفتن مدرک دانشگاهی. گزیده حاضر بیشتر برای این دسته از علاقه‌مندان فراهم آمده است، بی اجبار به رعایت ملاحظات و مصالح دانشگاهی.

مطالب «به‌گزین» حاضر نه به ترتیب و توالی مطالب اصل کتاب (و سایر ملاحظات) بلکه انتخابی موضوعی است. عمده‌ترین بخش آن هم فصل مهم و حجیم *فروگیری‌ها* ست، شامل: *فروگیری امیر محمد*، *حاجب علی قریب*، *حسنک*، *اریارق و غازی*، *آلتونتاس خوارزمشاه* و سه سالار

(حاجب سباشی، بگتغدی (رئیس غلامان سرایی) و سپهسالار علی دایه). فصول دیگر آن هم عبارتند از: *چالشها و مالشها* (مثل مالش فقیه بوبکر حصیری و پسرش، نیز بوالقاسم کثیر توسط وزیر احمد حسن میمندی. و حکایت افشین و بودلف). نیز فصول: غلام بارگی‌ها، قوادی‌ها و عیاشی‌ها / بی‌رسمی و غارت / جشنها و عیدها و آیین‌ها/ عروسی و عروس‌کشان با جهیزیه‌های شاهانه/ مرگ و ماتم و عزا/ زهد و پرهیز/ نزاع و جنگ و گریز. فصل آخر هم «خریطه» (از هر لون).

امید است کتاب حاضر پس از چند دهه همزیستی با تاریخ بیهقی یادگاری ماندگار از این بنده (سیدی) برای علاقه‌مندان و دوستداران آن باشد.

لازم به یادآوری است که مطالب این به‌گزین و توضیحات آن تماماً و عیناً برگرفته از کتاب *دیبای دیداری* و هم *تاریخ بیهقی* دو جلدی (تصحیح بنده و آقای دکتر یاحقی) است. الا آنکه هرجا در متن *دیبای دیداری* غلطی بوده در این کتاب اصلاح شده است. تمامی کتاب هم بار دیگر توسط خود بنده به صورت شمرده و روان خوانده شده، که از طریق فضای مجازی (عمدتاً همان کانال تلگرامی درسگفتارهای تاریخ بیهقی) به ترتیب منتشر خواهد شد، تا علاقه‌مندان هم متن نوشتاری آن را در اختیار داشته باشند هم پوشه‌های شنیداری‌اش را. چون توضیحات لازم در پانویست صفحات کتاب آمده در خوانش آن توضیح داده نشده است.

پیداست که این به‌گزین موضوعی *تاریخ بیهقی* از همان خانواده *تاریخ بیهقی* (دو جلدی با توضیحات تصحیح)، *دیبای دیداری* (یک جلدی بدون توضیحات تصحیح)، و *دیبای زربفت* (گزیده) است؛ که همگی به اهتمام انتشارات سخن طی سالهای ۱۳۸۸ تاکنون (۱۴۰۴) در چند چاپ منتشر شده‌اند؛ با سپاس از مدیر محترم آن جناب آقای **علی اصغر علمی**.

در پایان لازم می‌دانم که از برادرزاده کوشایم **شیرین سیدی** سپاسگزاری کنم که با سعی و کوشش دقیق تدوین این به‌گزین و مدیریت آن تا رسانیدن به دست ناشر را عهده‌دار بوده است. همچنین از خانم **مریم غفارپور** گرامی (دانش‌آموز المپیادی پیشین شیفته بیهقی و دانشجوی کنونی ادبیات فارسی دانشگاه فردوسی مشهد) سپاس دارم که یاور سامان‌دادن کتاب بوده، هم از همسر **اشرف‌السادات میرکمالی** سپاس دارم که مانند همیشه مرا یاری داده است. در پایان هم از یار دیرینه، **مرضیه دلیری اصل** ممنونم که هر کدام به نوعی یاور من بوده‌اند.

با سپاس مجدد

مهدی سیدی قُرُخْد